

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

3. Contra Hæreticos Summum Pontificem semper in Ecclesia fuisse
adoratum genuflexione, pedum osculatione, &c. demonstratur. Ex p. 11.
tr. addit 1. res. etiam 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

cap. 38. dub. 1. num. 4. ubi sic ait: Adoratio proprie nihil est aliud, quam honor externo corporis gestu exhibitus, vt genuflexione, capitis apertione, inclinatione, osculo manus, & pedum, corporis in terram prostratione, &c. his enim, & similibus modis alios honoramus, testamur enim nostram submissionem, & alterius excellentiam. Itaque adoratio proprie consistit in externo illo gestu, quatenus est signum internæ estimationis, reuerentiae, & submissionis erga alterum, & consequenter illius quoque excellentiae.

2. Notandum est etiam, omnem externam adorationem secundum se esse diaphoram, & posse tam creaturis, quam Deo exhiberi, nam genuflexio, & totius corporis in terram prostratio (quæ summæ videntur adorationes) etiam hominibus exhiberi solent: vt scripturis patet *Genes. 43. & 50. 3. Reg. 1. 4. & Reg. 4. Act. 10.* Itaque à sola intentione pender, quòd per hæc, ista, vel illa honoris species deferatur; si enim externa illa submissionis nota intendas te alteri submittere tanquam Deo, & testari eius diuinitatem, erit cultus latriæ; si vt amico Dei, erit dulix; si vt viro sapienti, potenti, erit obseruantia politica. Vnde idem actus externus, quatenus successiue potest procedere à diuersa intentione, & accipi vt signum diuersæ excellentiæ in honoratis, & diuersæ existimationis reuerentiæ, & submissionis in honorante, potest successiue esse actus latriæ, dulix, & obseruantia politica.

3. Dicendum est itaque quòd nomen adorationis commune est cultui exhibitio Deo, Angelis, & hominibus vt ex Scriptura sacra constat, *Deuter. 10. 6. & Math. 4.* Nomen adorationis pro cultu tantum Deo exhibitum vsurpatur: At *Gen. 19.* applicatur ad Angelorum cultum; vidit enim Loth duos Angelos, surrexit, & iust obuiam iis, adorauitque pronus in terram. Sed *3. Reg. 3. & alibi,* sæpè accipitur adoratio pro reuerentia hominibus facta.

4. Definitur adoratio in genere, vt sit submittio, & recognitio excellentiæ personæ adoratæ ex affectu illam sic recognoscendi, sic omnes DD. ex *Damasc. or. 1. de imag. propè ab initio, & orat.* Potest ergo hæc adoratio Deo, & creaturis fieri, quia in Deo, & creaturis excellentia reperitur adoratione digna. Si adoratio fiat Deo, erit submittio Deo tanquam supremo Principi, & infinite perfecto, ex affectu illum sic recognoscendi. At si adoratio homini, vel Angelo fiat, erit submittio proueniens ex recognitione creatæ excellentiæ. Quapropter cum creata excellentia, & increata omnino diuersa sint, adoratio creatæ excellentiæ; & increatæ omnino differunt. Vnde sancti ad eam distinctionem variis nominibus vtuntur, & adorationem Dei vocant latriam, & adorationem Sanctorum duliam; eam verò, quæ B. Virgini fit, hyperdulam, quia intra latitudinem creatæ excellentiæ omnium est excellentissima.

5. Notum est etiam, quòd præter supradictam distinctionem adorationis, alia est communis distinctio adorationis absoluta, & respectiua. Adoratio absoluta est illa, qua quis alteri se submittit ob excellentiam illius, quæ adoratio soli creaturæ rationali, & intellectuali conuenire potest, quia sola illa capax est virtutis, sanctitatis, dominij, &c. quæ sunt qualitates constituentes obiectum dignum adoratione, solaque illa includere submissionem potest. Respectiua adoratio est, quæ fit alteri non propter excellentiam in illo residentem, sed propter respectum, quem habet ad aliud, & ratione cuius indicatur honore dignus: hæc igitur rebus inanimatis conuenire potest, quia non sicut in illis, sed transit, & refertur ad personas,

ad quas illæ res inanimatæ respiciunt, vt contingit in adoratione Imaginum; sic Suarez *tom. 1. in part. 3. disp. 5. sect. 2. in fin. Azor. 1. part. 19. cap. 5. qu. 4. Bonac. tom. 2. disp. 3. de ador. punct. 1. in fin. Valquez de ador. disp. 3. cap. 3. in princ. & hæc omnia docent Suar. in 3. part. tom. 1. disp. 5. 1. sect. 2. tom. 2. Caltrus Palus tra. 8. disp. 1. punct. 1. Valquez de ador. disp. 3. cap. 3. Becan. de iust. c. 84. & communiter Theologi, Baldellus *to. 2. l. 3. disp. 2. Malder. de iust. tract. 10. cap. 5. dub. 3. Wig. de iust. tract. 3. cap. 3. dub. 1.**

RESOL. III.

Contra Hæreticos Summum Pontificem semper in Ecclesia fuisse adoratum genuflexione, pedum osculatione, &c. demonstratur? Ex part. 11. tract. .... addit. 1. Resolut. 3.

§. 1. **H**is suppositis assero contra Hæreticos, licitè Summum Pontificem genuflexione, & osculatione pedum in Ecclesia semper adoratum fuisse propter excellentiam eius dignitatis: adoratio enim eo modo vt supra diximus, non solum Deo, sed etiam creaturis viuentibus competit: Quod Christi fideles intendunt facere, quando pedes Rom. Pontificis osculantur; vnde Magist. Raphaël de la Torr, insignis Theologus Dominicanus in *2. 2. D. Tho. tom. 2. quest. 84. art. 5. disp. 5. num. 26.* sic ait: Ex omnibus dictis in hoc discursu colligimus, osculari quempiam ad adorationem pertinere: similiter esse adorandi genus osculari sanctorum ossa, ac reliquias, vestes lacras, calices, Sacerdotum manus, Summi Pontificis pedes, & ad adorationem Religiosam pertinuisse olim, & modò etiam in Ecclesia Christi obseruari. Ita ille.

2. Adducā aliqua exempla, quæ contra hæreticos hunc morem adorandi Pontificem genibus flexis, eiusque pedes osculando, semper in Ecclesia apud fideles extitisse manifestè demonstrant. Et primò apud Surium *tom. 5. die 3. Maij* habetur: Ostium aperiens Quirinus (sic verbatim acta ferunt) Sanctum vidit Alexandrum; itaque procidens ad pedes eius: Et infra: Fecit ita Quirinus, & osculatus pedes S. Alexandri dixit, &c.

3. Secundò Baronius *sub anno Christi 294.* hæc asserit: Rediens verò Claudius domum, cum hæc omnia Præpedignæ vxori nuntiaisset, illa cum diu ante de fide Christiana sectanda consilium iniisset, sed viri impietate perterrita destitisset, audita viri tanta facta à Deo mutatione, repente ad Caium Papam se contulit, ad pedesque procidens, eosque ex more (vt acta habent) osculata, æquè se ad fidem recipi postulauit. Aderat cum eo & Susanna, quæ eam amantè suscepit. Vbi potissimum verba illa perpendi debent, *eosque ex more osculata.* Ex his siquidem fit perspicuum, constantem iam olim antea fuisse morem eorum, qui ad Romani Pontificis præsentiam accedebant, aliquid gratiæ peturi, acclines, & pronos eiusdem aduolui pedibus, eosque cum osculis venerari.

4. Tertio probatur ex *epist. Oriental. Episcop. ad Symmach. Papam ann. 512.* directæ pro ipsorum in gratiam Apostolicæ Sedis susceptione. In hac enim sic venerandi, ac supplices, ipsum ad Symmachum Papam eloquuntur: Festina in auxilium nostrum, sciens sanctissime (sicut in principio dictum est) quia non opus habent sani medico, sed malè habentes. Quòd si parua existeret ægrotudo, nos forsitan ad spirituum nostrum medicum curteremus, quatenus & passiones

nes bonorum medicorum, id est gloriosorum Christi discipulorum, vestrorumque Doctorum, & sancta adorare tua vestigia, & praeparationis medicinam, & delicti remissionem de tuo sancto ore suscipere.

5. Quarto, Anastasius Bibliothecarius in elect. Leonis IV. quae facta est anno 847. eundem ei cultum ex auito more fuisse exhibitum non modò à Clero, sed & à sacris proceribus, qui tum adfuerunt. Tunc omnes pergentes (inquit) cum gaudio multaque auditatis laetitia ad Ecclesiam, in qua degebat beatorum quatuor Coronatorum, eum coactum, iuvitumque exinde abstrahentes cum hymnis, laudibusque praecipuis ad Lateran. Patriarchium perduxerunt, qui morem conferuantes antiquum omnes (eius) osculari sunt pedes.

6. Et tandem non deseram hic apponere ea quae narrat Paulus Aemilius in sua hist. de gestis Franc. loquens de Pipino Rege, & Stephano III. Papa; sic enim inquit: Pontifici in Galliam venienti, officij causa amplissimus, ac nobilissimus quisque ad primos fines occurrere Principes comitatus Carolo adolescentulo, cui sua virtus, felicitasque magni postea nomen indidit. Et Pipinus tertium à Carisiaco oppido obuiam progressus, pedes, ut ferunt, exosculatus, coëtere non potuit, quin in equo salientem ipse pedibus ad fratrum profectus, in regiam deduceret.

Et Alcuinus, ut vult Canisius tom. 6. antiqua lectio- nis, in quodam poemate loquens de Carolo Magno, sic eccinit:

Exemplo properans Carolus veneratus adorat
Pontificem, &c.

7. Quintò, pater exemplo Philippi Regis cum filio Ludouico; sic enim refert Sugerius in lib. de vita eiusdem Ludou. cognomeno Grossi; occurrit itaque ei ibidem Rex Philippus, & Dominus Ludouicus grantante, & votuè amore Dei maiestatem regiam pedibus eius incuruantes; quemadmodum consueverunt ad sepulchrum piscatoris Petri Reges submisso diademate inclinari; quos Dominus Papa manu erigens tanquam deuotissimos Apostolorum filios ante se residere fecit. De Ludouico verò Rege sic asserit Sugerius: Vt autem usque S. Benedictum super Ligerim descendit, Dominus Rex cum Regina, & filiis occurrentes, nobilem, & diademate sapius coronatum verticem, tanquam ad sepulchrum Petri inclinans, pedibus eius procumbit, catholicum affectum, & deuoti seruitij affectum ei, & Ecclesiae promittit. Cuius exemplo & Rex Angliae Henricus ei Carnotum occurrentes, deuotissime pedibus eius prostratus, votiuam sui, suorumque in terra sua susceptionem; & obedientiae filialis promittit plenitudinem, &c.

Et ne in aliena vitula arare videar, hæc, & alia plura exempla inuenies apud eruditissimum Andream Sauilay Gallum in append. de oscul. ped. Summi Pont. art. 3. per tot. post suam Encyclopediam Episcopalem impressam.

8. Quod ante ipsum hoc etiam vatis exemplis firmauerat Ioseph Steph. Episc. Vastensis Hispan. in lib. de oscul. ped. Rom. Pontif. cap. 17. per tot. Et omnia ab ipsis superius dicta paucis complectens sic asserit Cornel. à Lapide Isai. cap. 49. vers. 23. Iustinus Imperator veniente Io. Pontifice Constantiopolim, cum tota vrbe illi obuiam processit, & ad pedes eius procubuit, detrahensque sibi insignia Augustalia, proci- densque suppliciter petiit, ut illis rursus ipsum adoraret. Iustinianus Imper. Niceæ ad Constantini Pontif. pedes procubuit, eosque est osculatus. Idem fecit Carolus Magn. Romæ anno Christi 774. & eius auus Pipinus Steph. II. Pont. venienti in Franciam anno Christi 754. Idem fecit Ludou. Pius Caroli filius Ser-

gio II. Pontif. anno Christi 844. Ita ille, cui etiam adde Thom. Boz. de signis Eccl. tom. 2. signo. 86.

9. Et tandem ad confirmationem supradictorum non deseram hic apponere verba Innoc. III. qui lib. 2. Myster. Missæ cap. 27. cum hanc osculandi pedum consuetudinem huius facti exemplo, & imitatione deduxisset, ita ait: Subdiaconus, vel Diaconus non manus, sed pedes Romani Pontificis osculatur, ut Summo Pontifici summam exhibeat reuerentiam, & eum illius ostendat esse Vicarium, cuius pedes osculatur mulier illa, quæ erat in ciuitate peccatrix; Adorandum est enim scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, cuius pedes tenentes mulieres resurgentes à mortuis adorauerunt. Et l. 2. Myster. Missæ cap. 30. aliam hand ferè dissimilem huius rei causam adduxit his verbis: Quod autem Subdiaconus cum Acolytho ad Episcopum accedit, illud insinuat, quòd Ioannes cum audisset in vinculis opera Christi, duos ex discipulis suis misit. Quia verò dextera Domini facit virtutem, idèd Subdiaconus osculatur dexteram; quia verò per visa miracula cognouit hunc esse, de quo Magister prædixerat, qui post me venit ante me factus est, cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere, pronus ad pedes calceamentum Romani Pontificis osculatur.

10. Hanc verò consuetudinem vetustissimam fuisse ex ordine Romano ante Gelasium Papam conscripto, & edito, aperte, & palam confirmari potest. Nam in ordine processionis ita constituitur: Diaconus osculans pedes Pontificis, petitaque benedictione venit ante Altare. In ordine verò qualiter Missa celebratur: deindè Diaconus osculatur pedes Pontificis, & tacite dicit Pontifex, Dominus sit in corde tuo. Et in ordine, qui in aliis Ecclesiis seruari debet, ita habetur: Accedit Archidiaconus, & genuflexo ante Episcopum, tagat vestimenta eius, præbens se ad pedem, reuertatur, & paulò post accedat Diaconus, & adorato altari genuflexus ante Episcopum, accipiat benedictionem, & præbens se ad pedes eius, & exhibente manù Episcopo, eam osculatur; ita quòd in aliis Ecclesiis Diaconus se promptum ad pedem Episcopi osculandum præbeat necesse est, cum tantum manum osculari debeat, in Ecclesia verò Romana, vbi Apostolica viget auctoritas, pedem venerari oportet: Et tamen claudam hanc resolutionem cum verbis Io. Lorini in Act. Apost. cap. 10. v. 25. sic asserentis: Exploratissimum est, hanc osculi pedum Pontificis honorem, Pontifici detulisse ex Imperatoribus Iustinum seniore, Iustinianum II. Federicum I. (& si ad osculum pedum non est ante admissus, quam officio fungi more maiorum compelleretur, Constantini præsertim Magni exemplo) & posteriores deinceps omnes, ut omittantur Reges Pipinus, Carolus Magnus, & tam multi alij, sed & inter privilegia Romani Pontificis Gregorius VII. sanctitate conspicuus nono loco illud recensuit, quòd solius Papæ pedes omnes Principes deosculentur.

11. Tam inde etiam ferè ab Innocentij III. tempore, communi Principum omnium vsu litteræ præscriptæ ad Pontificem in salutatione, pedum exosculationem continent. Trita est quoque illa adiurandi, & obsecrandi venerabilem personam formula, per vestigia tua. Habent ita acta perantiqua Susannæ Martyris, Præpeditam Caij Pontificij de more pedes osculatam. Hæc omnia Lorinus.

RESOL. IV.

Supradicta adoratio Pontificis non solum perpetuo vsus
ut visum est, sed etiam ratione nititur, exemplo vi-
delicet